

ALPER DOĞU

NEZİHE MERİÇ ÖYKÜCÜLÜĞÜ

O genç kız gibi

NEZİHE Meriç okumayı bile isteye ertelediğim değil, geç kaldığım bir yazar. 18 Ağustos 2009'da ölümünü izleyen günlerden sonra edindiğim kitaplarını yuta yalaya okudum. İlk izlenimim, onun dil özeni ve ayrıntıcılığı olmuştur. Ya da şöyle diyelim: Ayrıntıları verirken kullandığı dilin kusursuzluğu, firesizliği ve büyüğü...

Fakat sanırım bu özelliğinin en belirgin olduğu kitabı, "Çavlanın İçinde Sessizce" (Yapı Kredi Yayınları) adını taşıyor. Bu kitabında Nezihe Meriç, içini, tıpkı Nâzım'ın bir şiirinde dediği gibi, "bir bayrak gibi" açıyor. İnsani olan bütün hallerinden söz ediyor. Öyle ki, anıların okuyup bitirdiğinizde onu artık handiye yan komşunuz kadar tanımış duygusuna kapılıyorsunuz.

"Nezihe Meriç'i okumanın vaktidir" dememdeki gerçek neden, biraz da bu: Düşünsenize, onu yitireli yedi yıl olmasına karşın, siz yitirmemiş, hatta tam tersine, dost, komşu edinmiş oluyorsunuz. Yani artık Nezihe Meriç adlı yakından tanıdığınızı, konuşmasına ortak olduğunuz, birlikte öfkelenip birlikte sevinç çığlıklar attığınız bir vefalı dostunuz olacak. Yeter ki sözcükleri yerli yerinde kullanın ve alabildiğine içten olun. Onun sizden tek istediği, bu: İçtenlik!

Onun hakkında daha fazla ve çok iddialı laf etmek istemem, çünkü bizzat kendisi uyuyor bizi: "Benim bildiğime göre, bir yazar hakkında yargıya varmak için kabaca söylesek, o yazarın tüm yapıtları, çağdaş yöntemlerle dli, seçtiği konular, kurgulaması, zaman içindeki değişimleri, evreleri, sapmaları, ideolojisi vb. vb. açısından bir bir incelenir, dökümü yapılır, metinler, sözcükler kat kat, lif lif ayrılır, her bakımdan açılır, sonra belli anlamlara göre destelenip bir sonuç çıkarılır. Ancak o zaman yazar hakkında bir yargıya -belki- vanlabılır."

Geniş bir kültür coğrafyası

Bu satırlarını okur okumaz, "Asım Bezirci'yi tarif ediyor" dedim içimden. Fakat Nezihe Meriç, "Çavlanın İçinde Sessizce" akıp geçmiyor aslında. Romandan öyküye, şirden denemeye; edebiyatın hemen bütün türlerinde ne kadar geniş bir kültür coğrafyasına sahip olduğunu, özgürleşmek için emek verilmesi gerektiğini bazen acılı bir biçimde bağıra çağırıyor. Bir örnek, çocuk edebiyatından: "Çocuklar için yazmayı sevdim, kendi kendime çok eğlenmem bir yana, önemli buluşumdan. Oysa çocuk başlı başına bir dünya, bir âlem, bir kişi. Dili algılayışı, dili kullanışı, düşünce sistemi, yargılaması, usa vuması hep kendine has. Bizim edebiyat dünyamızda, çocuk edebiyatı yok denecek kadar az ne yazık ki. Ortada çok kitap var da, yazınsal düzey ve çocuk edebiyatı açısından bakıldığında zaman zaman umut kırıcı. Çocuklar için hep bir şeyler anlatılıyor. İçinde çocuğun hoşuna gidenler de olabilir. Ama bunlarda, çocuğa dil yoluyla metinden geçecek olan dili iyi kullanma zevki, becerisi, estetik duyguların uyanması, kendini düşünme, çevreyi algılama vb. üzerinde durulmadığı için amaç gerçekleştirilmiyor."

Durun, bitmedi. Bir başka anısında Nezihe Meriç, yazarlarını imza ve söyleşi günleri için okullara çağırılması konusuna değiniyor ve gerçekten kanayan bir yaraya parmak basıyor: "...Çocuk yazını için, işte öyle bir şey, yaz gitsin, herkes yazabilir, kolay iş diye düşünülüyor. Çünkü, inceleyin kitapları, dil bozuk, kurgu bozuk, çocuk psikolojisi sıfır, renk bozuk, koku bo-

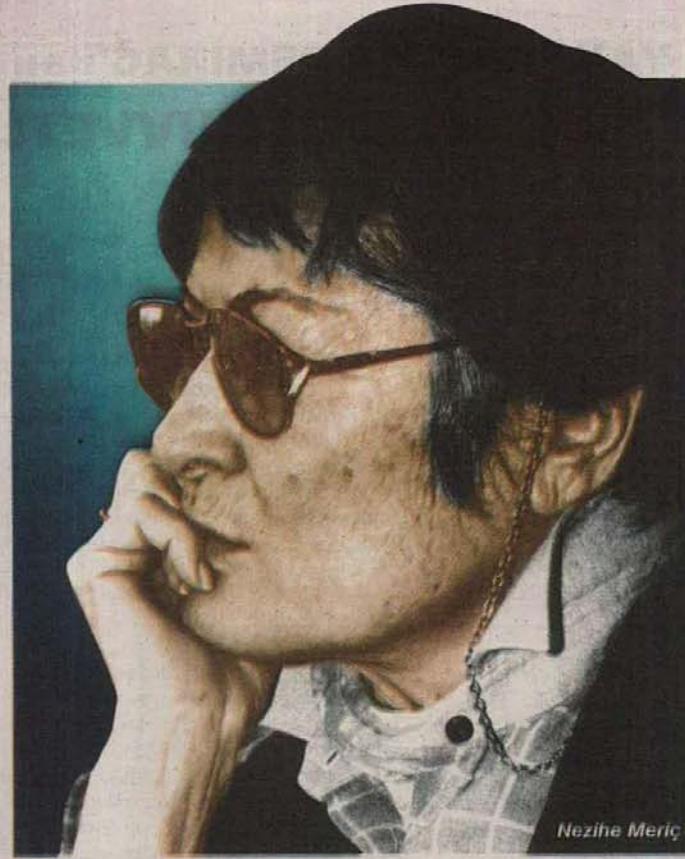
zuk. Yani, bu çocuklara yaşadıkları kültür yansıtılmıyor. Şu dünyanın neresinde yaşıyorlar. Hangi koşullar içindeler. Gelmişler geçmişleri nedir, gelenek görenek denilen şey nedir, çağdaş yaşam ne demektir, atasözlerimiz, deyimlerimiz, âdetlerimiz, masalları, alışkanlıklarımız artılarıyla eksileriyle nelerdir vb. aktarılmıyor çocuklara. Yaşadıkları kültürü algılayıp üzerinde düşünmeleri falan verilmiyor, yok canım, bir uydur uydur yaz tekniği var, akıllarına estiği gibi yazıp gidiyorlar. Diyelim ormanda çilek toplamalar, kurtlar, kuzular, yok efendim kırmızı şapkalı kızlar, vak vak kardeşler, falan filanlar. Şehirde koyun kuzu -manda, inek- görmemiş çocukların da, köyünden, kasabasından çıkmamış, otobüse bile binmemiş olanların da ayırında değiller. Kim için yazarlar, ne yazarlar, neden yazarlar belli değil."

Dedimdi: Nezihe Meriç her ne kadar "Ben çavlanın içinden sessizce akıp gidiyorum" dese de esasen pek sessiz değil. Anılarında okuyucuyu derinden etkileyen, düşündürten, edebiyat ortamımız hakkında olumlu/olumsuz kimi yargılara taşıyan, kimi zaman da gülümseten o kadar ayrıntı var ki, buraya hangi birini yazsam diye düşünmüyör de değilim. Belki de en iyisi, kendi gibi edebiyatımızın önemli öykücülerinden biri olan Necati Cumalı ile ilgili olan: Nezihe Meriç, kendisine usta denmesinden çok rahatsız olan biridir. İstemiyorum, diyor, usta musta değilim ben. "Sadece sevdalıyım. Öykü yazma sevdalıyım. O kadar. Çok yazamıyorum ama, öyküler içinde yaşıyorum. Necati Cumalı, gençlik yıllarımda, bir ara tutturmuştu, lafa tuttuğumuz zaman falan şaka yapardı: -Radyofonik oyunlar yazıyordu o zamanlar, belki Arkası Yanınlar, öyle kalmış aklımda- 'Tutmayın beni. Benim dakkam para' derdi. Söyle söyle gülerdik. Benim de yaşamım öykü. Öykücü olmak başka, yazmak başka. Ben bir saatlik yürüyüşten bin öyküyle dönerim. İnanmayan sorsun beni bilenlere."

Nezihe Meriç, anılarını topladı

Anılarından, Salah Birselin de anı yazmaya çok önem verdiğini, Nezihe Meriç'i de yazması için sık sık uyardığını öğreniyoruz. Böyledir: Edebiyatta usta-çırak ilişkisi, dostluklar, birlikte içilen birkaç kadeh içki çok önemlidir. Nezihe Meriç, anılarını topladığı bu çok önemli kitabında vefalı bir dost olarak kendisinde emeği olan herkesi anmış. Sözelimi, babasının peşi sıra Anadolu'nun dört bir yanını dolaşır bir yandan öykülerini karalarken Atilla İlhan'la da mektuplaşmış. A. İlhan, Nezihe Meriç'i daha çok yazması için sürekli yüreklendirmiş fakat en çok okuması gereken kitapları işaret ederek: "Ben bu arkadaşlığı, bu yakınlığı hep iyi dost, özverli, sorumlu bir yazanın davranışı olarak anımsamışımdır bunca yıldır. Hele birbirini yiyecek genç yazarların didişmelerini okurken, bu davranış daha da büyüdü gözümde."

Ey okur, bilmelisin ki, ben Nezihe Meriç'in anılarını büyük ve doyumsuz bir tatla, üstelik bu yaşım da çok şey öğrendiğimi düşünerek okudum. Bu tanıtım yazısı nedeniyle neredeyse bir daha hatmettim. Çok da iyi ettim! Bir ara, bunu niçin yaptığımı unutup kendi tatlarımın peşine düştüm. Farkına vardığımda vakit çok geçti. Fakat bunun ne önemi olabilir. Burada o tadı bölüşmüyör muyuz sanki? Tıpkı onun da dediği gibi: "Benim yapmak istediğim, günlük yaşamı yaşarken onun içinden anıları izini sürmek, geç-



Nezihe Meriç

mişte ya da şimdiye. Ayrıca, ben günlük yaşamı herkesin yaşadığı gibi, sabah, öğlen, akşam deyip, onu çeşitli ilişkiler içinde ziyen edip, içinde bulunduğum toplumun gerektirdiği gibi yaşamıyorum ki. Zamanı kendimce harmanlayıp, düşsel olanla, gerçek olanla karışmış halde, keyfince yaşıyorum."

Nezihe Meriç, anılarının kimi yerinde, yazdıklarını yıllar, on yıllar sonra okuyacak bir çift göze, bir genç yüreğe de sesleniyor: "Yazdıklarımı okudum da, ben dedim, işte aynen böyle konuşuyorum. Bunu bozmak istemiyorum. Böyle, konuştuğum gibi yazmak istiyorum. Çok yıllar sonra o liseli çocuk, ya da o gözlerini kısarık bakan ince yüzlü kız bu anılar okurken sesimi duyar gibi olurlar mı acaba?"

Ne çok yerin altını çizmişim! Hangi birini alayım buraya? Yoksa anıların tamamını mı? Hangi birini? Salim Şengil ile evliliğini mi, edebiyatımızın hemen bütün ünlü yazar ve şairleriyle olan dostluklarını, birlikte yenilen akşam yemeklerini mi? Ya Bodrum'da yaşanan sıcak yaz günlerini, serin akşamüstlerini yazsam...

Yok yok, en iyisi onun "Korsan Çıkamazı'nı, "Bir Kara Derin Kuyu"sunu, "Bozbulanık"ını, "Dumanaltı'nı, "Menekşeli Bilinç"ini, "Yandıma"sını, "Zor Yokuşu"nu, "Çisenti"sini ve elbet anıların bir daha okumak, altı çizili yerlere -tıpkı o genç kız gibi- gözlerimizi biraz kısarık bakmak, onunla göz göze gelmek...

Vakit geç olmadan ve bir daha...

"Nezihe Meriç'i okumanın vaktidir" dememdeki gerçek neden, biraz da bu: Düşünsenize, onu yitireli yedi yıl olmasına karşın, siz yitirmemiş, hatta tam tersine, dost, komşu edinmiş oluyorsunuz



Çavlanın İçinde Sessizce

Nezihe Meriç
Yapı Kredi Yayınları
224 s.